Sári László

Julián és a jótevők

Julián nem volt félénk természetű, és ebből nem egyszer kellemetlensége származott. Voltak ugyanis, akiket nemigen kedvelt, ezekkel olykor összekülönbözött. Például nagyon utálta az örökös igazságtevőket. Azokat a hangoskodókat, akik mindig tudják, hogy semmi sincs úgy, ahogy van, akik átlátnak minden szitán. Előfordult, hogy Julián egy-két odavetett félmondatára acsarkodva válaszoltak, mire Julián belátta, hogy kár itt a szóért, és odébb állt. Azon törte a fejét, hogy vajon mit gondolhatnak magukról az ilyenek. Nyilvánosság előtt sem titkolják, hogy hősiesnek képzelik zajongásukat.

Világos, hogy korunk szilárd meggyőződése: valódi, ünnepelt hős csak a lázadó ember lehet. Legalábbis itt, a mi nyugati világunkban. Amikor egy regényhős lép elénk, róla is hamarosan kiderül, hogy hamisítatlan lázadó. Ha hős akar lenni, harcosként kell fellépnie. Figyelemre méltó író vagy költő is csak elszánt ítélkező lehet, aki leleplez, számon kér, fenyeget, kardot ránt, és harcba megy.

Nyilván a legnemesebb eszmékért. Közöttük az *egyenlőség* és a *szabadság* áll az élen. Ezek az újkori nyugati filozófia legveszedelmesebb és egyben elkerülhetetlen csapdái. Még senki nem járt jól, aki harcba szállt értük. Senki nem tudott mindenkinek megfelelni, akármilyen óvatosan ígérgetett. Ugyanis – ahogy egy bölcs ázsiai közmondás tartja – nem kaphat minden hajó jó szelet.

Mifelénk azonban mindenki egyszerre akar jó szelet kapni. Villámgyorsan akar mindenhová megérkezni, lázasan és hatékonyan tevékenykedni, aztán újabb és újabb célokra törni. Ha nincs jó szél, máris lázad, felelőst keres. Igazságtalanságnak érzi a nehézségeket. Mindenkinek jár a jó szél, egyenlők vagyunk, szabadok, és követeljük az igazságot.

Ám évszázadok óta minden józan elme tudja, hogy már a szabadság és az egyenlőség elve sem fér össze. Vagy szabad az ember, vagy egyenlő. És akkor az igazságot még el sem helyeztük a palettán. Nem véletlen, hogy nincs is rá sikeres példa a történelemben. Goethe szerint ne is próbálkozzunk vele: „aki egyszerre ígér szabadságot és egyenlőséget, az bolond vagy szélhámos”.

Hát akkor miért hisszük rendületlenül, hogy korunk hősének egyetlen útja a lázadás? Követelni, feddni, szemre hányni, átkozódni, aztán büntetni – bármi áron. Ha valaki békésen megfér a világgal, ha tudomásul veszi a tökéletlenségeket, még emberszámba se veszik. Hiába

írják verseiket és regényeiket a csendesebb természetű írástudók, hiába igyekeznek békésebb, távolabbi célok felé fordítani az emberek figyelmét, pillantásra se méltatják őket. Aki csak az élet fenntartásának, szelíd megbecsülésének eszméjét vallja (akár a régi Ázsia filozófusai), azt (a mi világunkban) igénytelennek, élhetetlennek tartják.

Vajon, kimondja-e egyszer valaki, hogy mit árul el rólunk ez az észszerűtlen, zabolátlan hőskultuszunk? Ki mondja meg végre őszintén, miért vállaljuk a harcot és az értelmetlen veszteségeket a hősiesség látszatáért? Ki mondja meg? Érdekes, hogy senki nem is kérdezi.